

KRYSTIAN WOJACZEK

KSIĘDZA PROF. ADAMA LUDWIKA SZAFRAŃSKIEGO
PROMOCJA LAIKATU

PROFESSOR FATHER A.L. SZAFRAŃSKI
PROMOTION OF THE LAITY

A b s t r a c t. Promotion of the laity by Professor Szafrąński has three primary influences: ecclesiological, sacramentological and pastoral. Within the ecclesiological inspiration Professor Szafrąński sees laity in the Church, which is a sign of unity: God with the people and men among themselves. Szafrąński believes that the laity should play an active role in the construction of the sign of unity. This is particularly important in their respective conditions of life: family, work, culture politics etc. For this purpose it is necessary, in his opinion, the activation of the laity. The laity are, according to Professor Szafrąński called to fulfill its mission on the basis of the sacraments of Baptism and Confirmation, rather than the hierarchy mandate. He believes that to make them aware of this is an important factor of their activation. Finally indicates their commitment under the terms of complementarity of competence hierarchy and laity and their cooperation in the fulfillment of the Church's mission. It was then that the Church is able to contribute to the improvement of the world.

Key words: The laity, Adam Ludwik Szafrąński, the Church, the world

Ks. prof. dr hab. Adam Ludwik Szafrąński był znany w środowisku jako promotor ludzi świeckich w Kościele. Dotyczyło to przede wszystkim, choć nie wyłącznie, ludzi świeckich studiujących teologię, co w okresie posoborowym było pewną nowością, ale też rodziło opory, obecne zresztą do dnia

---

Prof. dr hab. KRYSTIAN WOJACZEK – kierownik Katedry Duszpasterstwa i Profilaktyki Dysfunkcji Rodziny na Wydziale Teologii Uniwersytetu Opolskiego; adres do korespondencji: ul. Drzymały 1a, 45-342 Opole; e-mail: stronyrodzinne@interia.eu

Professor Dr. hab. KRYSTIAN WOJACZEK – head of Department of Pastoral Care and Prevention of Family Dysfunction at the Faculty of Theology of the University of Opole; address for correspondence: ul. Drzymały 1a, 45-342 Opole; e-mail: stronyrodzinne@interia.eu

dzisiejszego. Zaangażowanie ks. Szafrąńskiego w promocję laikatu wynikało z jego rozległej i głębokiej wiedzy teologicznej, szerokich horyzontów myślenia i otwartości. Wydaje się, że można zarysować trzy główne nurty uwarunkowań, które stanowiły podstawę promocji ludzi świeckich. Należą do nich uwarunkowania eklezjologiczne, uwarunkowania sakramentologiczne i uwarunkowania pastoralne. Ksiądz prof. Szafrąński był człowiekiem głębokiej wiary. W tym duchu przyjmował naukę Kościoła katolickiego, w tym wypadku przede wszystkim naukę Soboru Watykańskiego II. To nauczanie było dla niego silną inspiracją do badań i działania, między innymi w kierunku promocji ludzi świeckich. Pojęcie ludzi świeckich, którym operuje ks. Szafrąński, jest zawarte w numerze 31. soborowej konstytucji *Lumen gentium*, ponieważ do niego odwoływał się Profesor: „Pod nazwą świeckich rozumie się tutaj wszystkich wiernych chrześcijan, nie będących członkami stanu kapłańskiego i stanu zakonnego, prawnie ustanowionego w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy jako wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży i stawszy się na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i świecie”. Należy zaznaczyć, że określenie to zawiera wskazane wyżej podstawowe aspekty inspiracji Profesora do promocji laikatu: eklezjalny, sakramentalny i pastoralny.

I. EKLEZJALNY ASPEKT KS. PROF. SZAFRAŃSKIEGO PROMOCJI LAIKATU

Ks. prof. A.L. Szafrąński był specjalistą dogmatyki pastoralnej. Tak zresztą została przez niego nazwana katedra¹, funkcjonująca jako jedna z trzech w ramach tzw. Sekcji Praktycznej Instytutu Teologii Pastoralnej², Wydziału Teologii, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dlatego między innymi nauczanie Soboru Watykańskiego II, a szczególnie ta jego odsłona, która podejmowała wprost refleksję nad istotą i działalnością Kościoła, stanowiła dla niego tak dużą wartość i przedmiot permanentnej eksploracji.

---

¹ Zob. J. GRZEŚKOWIAK. *Katedra Dogmatyki Pastoralnej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 32:1985 z. 6 s. 121-126.

² Zob. K. WOJACZEK. *Zarys działalności Instytutu Teologii Pastoralnej w pierwszym dwudziestopięcioletniu jego istnienia*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 32:1985 z. 6 s. 113-120.

Wchodzą w nią Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* oraz Konstytucja duszpasterska o Kościele *Gaudium et spes*. Jako dogmatyk pastoralista, ks. Szafrąński sytuował całokształt działań pastoralnych Kościoła w soborowej refleksji nad tym, czym Kościół jest. Jeśli więc zajmował się zagadnieniami konstytucji *Gaudium et spes*, to zawsze poszczególne kwestie były najpierw odnoszone do nauki o Kościele i jego koncepcji, zawartej w *Lumen gentium*. Tu znajduje się pierwsza z istotnych racji promocji ludzi świeckich w Kościele. Jest nią nie tylko samo nauczanie Soboru Watykańskiego II na temat laikatu, ale wszystko to, co działo się wokół powstawania dokumentu *Lumen gentium*. Chodzi o przyjęcie idei Ludu Bożego, jako idei jednoczącej w Kościele hierarchię i świeckich³. Konsekwencją tego jest postrzeganie laikatu jako istotnej części struktury znaku zjednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą (KK 1; por. ChL 15, 19)⁴. Ta kwestia była jednym z centralnych zagadnień, poruszanych permanentnie przez prof. Szafrąńskiego zarówno na jego zajęciach, jak i w rozmowach prywatnych, nie wykluczając towarzyskich. Nie znaczy to, że ks. Szafrąński zanudzał w rozmowach prywatnych czy towarzyskich suchymi treściami naukowymi. Wszyscy, którzy spotkali się z Profesorem osobiście, wiedzą doskonale jak świeży, zaskakujący, wręcz nieprzewidywalny był w swoich wypowiedziach i stwierdzeniach. Istotne z jego punktu widzenia treści, a do takich należało usytuowanie i rola ludzi świeckich w Kościele, były przez niego poruszane nierzadko w ramach ciekawej anegdoty, dosadnie wyrażającej o co chodzi. Eklezjologia Soboru Watykańskiego II prowadziła ks. Szafrąńskiego do przekonania, że nie może być żadnej odnowy Kościoła katolickiego, a tym samym udźwignięcia przezeń ciężaru rodzących się w świecie wyzwań, bez redefinicji i dostrzeżenia roli laikatu w Kościele. Pisze on:

---

³ K. WOJACZEK. *Laikat w świetle nauki Soboru Watykańskiego II o Kościele w perspektywie posoborowej*. W: *Dziedzictwo Soboru*. Red. K. Wolsza. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2007 s. 99-101. Promocja ludzi świeckich prof. Szafrąńskiego nie niesie różnic ze względu na ich dyferencjację płciową, z wyjątkiem wypełnienia ich powołania w małżeństwie i rodzinie, a także społecznych przejawów dyskryminacji kobiety. W ostatnim przypadku wszystkie postulaty odnoszone do mężczyzn są również odnoszone do kobiet. Por. E. DURLAK. *Kobieta w Kościele i w świecie współczesnym*. W: *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*. Lublin: TN KUL 1990 s. 249-259; Z. PODLEWSKA. *Kobieta-teolog jako pomocnica duszpasterska*. W: *Kairologia* s. 285-294.

⁴ K. WOJACZEK. *Świeccy w powojennym Kościele w Polsce – czy wykorzystana szansa?* „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 t. 121 z. 1 s. 60.

Nauka Soboru Watykańskiego II odśloniła bogactwo powołania świeckich w Kościele przez wskazanie na ich kapłaństwo. Najgłębszy sens kapłaństwa jest możliwy do zrozumienia oraz do zrealizowania w kontemplacji tajemnicy człowieka, która jest wpisana w tajemnicę Słowa Bożego, będącego od momentu swego wcielenia jedynym pośrednikiem między Bogiem a ludźmi. Programem Jego życia było pełnienie woli Najwyższego. Na tym fundamencie cały lud Boży jest królewskim kapłaństwem i kapłanami Boga (Ap 1,6; por. ChL 14)⁵.

Eklezjalne usytuowanie istotnej racji promocji laikatu przez ks. Szafrąńskiego posiadało swój wyraz w bezpośrednim stosunku do ludzi świeckich. Można powiedzieć, że stosunek ten, pełen docenienia, szacunku i życzliwości był daleki od agitacji. Nie ulega wątpliwości, że podejście to było uczciwe i zdecydowanie odstające od tego, z czym ludzie świeccy raz po raz spotykają się dzisiaj. Geneza szacunku prof. Szafrąńskiego dla ludzi świeckich usytuowana jest w tym, co postrzegał jako jedno z podstawowych przesłań i zadań Kościoła katolickiego. Pisze on:

Służyć człowiekowi to pomagać mu w rozwoju stosunku do samego siebie, jako istoty posiadającej niezbywalną godność osoby, godność, która wynika z tego, że został stworzony na obraz i podobieństwo Boże i powołany do stania się synem Boga w Synu Jednorodzonym: człowiek jest jedynym na ziemi stworzeniem, którego Bóg chciał dla niego samego i który nie może odnaleźć się w pełni inaczej jak tylko poprzez bezinteresowny dar z samego siebie (KDK 24). Wypełnienie tego posłannictwa widzi w zaangażowaniu ludzi świeckich, których zadaniem jest dbanie o to by szanowana była godność osobista wszystkich, ze szczególnym uwzględnieniem wszelkich form marginalizacji; zwalczanie różnych form instrumentalizacji i niewolnictwa, gwałcących godność osobistą człowieka; działania w celu uniknięcia redukcji wartości i wymagań osoby (por. ChL 5)⁶.

To podstawowe przesłanie i zadanie Kościoła realizował w swoim stosunku do ludzi świeckich.

Profesor Szafrąński doskonale zdawał sobie sprawę z tego, z jakimi trudnościami będzie się wiązać wprowadzanie w życie soborowej koncepcji Kościoła, a konsekwentnie wchodzenie laikatu w pełnienie swojej roli nakreślonej nauczaniem Soboru. Tym chyba tylko należy uzasadniać znaczenie, jakie nadawał, mimo że wprost o tym nie mówił, albo mówił bardzo mało i to peryferyjnie, wolnej i samodzielnej decyzji poszczególnych ludzi świeckich, zamierzających np. studiować teologię. Czekał aż konkretna osoba wyjdzie

---

⁵ A.L. SZAFRAŃSKI. *Wierzyć w Chrystusa i żyć Eucharystią*. Bytom: Oficyna Wydawnicza 4K 1997 s. 22-23; por. TENŻE. *Teologia liturgii eucharystycznej*. Lublin: RW KUL 1978 s. 45-48.

⁶ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 230.

z propozycją zaangażowania, i to zaangażowania zdecydowanego. Wtedy podejmował współpracę i angażował się bardzo mocno. Było to zaangażowanie we współpracę z danym człowiekiem świeckim w procesie przygotowania do pełnienia posłannictwa w budowaniu razem z hierarchią znaku zjednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą (KK 1; ChL 19). Każdy z ludzi świeckich, kto to zadanie podjął w warunkach polskich, wie, jak jest ono trudne. Z tej perspektywy sposób prowadzenia poszczególnych ludzi świeckich w ich procesie edukacyjnym i naukowym przez ks. A.L. Szafrąńskiego staje się zrozumiałą. Polegał on na kwestionowaniu i burzeniu wszystkich elementów filozofii życia i zaangażowania w Kościele, które zdaniem Profesora nie miały szans ostać się w życiu. Pastoralista nie dawał rozwiązania. Kwestionował i burzył tak długo, aż konkretny człowiek, korzystając z tych wszystkich udogodnień, które niesie uniwersytet, odbudował tę filozofię w sposób trudny do jej zburzenia. Stał on bowiem na stanowisku, że czas studiów uniwersyteckich jest optymalnym czasem przygotowania człowieka świeckiego do przyszłych zmagania o prawdę i dobro w świecie, w którym będzie on żył.

Przyjęcie przez ks. prof. Szafrąńskiego wyeksponowanej przez Sobór Watykański II idei Kościoła Ludu Bożego, jako idei jednoczącej hierarchię i świeckich, prowadziło w konsekwencji do pojawiania się tematu roli hierarchii jako stróża depozytu wiary. Temat ten był często poruszany, szczególnie w ramach dyskusji seminaryjnych. Istotna promocja laikatu, zawarta w rozwiązaniu tej kwestii, polegała na eksponowaniu i wyjaśnianiu biernej roli hierarchii w tej materii. Polega ona na tym, że ludzie świeccy, szczególnie studiujący teologię, są powołani do poszukiwań, badań i zaangażowania w budowanie Kościoła na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania. Zdaniem hierarchii jest czuwać nad tym, żeby to zaangażowanie było zgodne z nauczaniem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, i interweniować w sytuacji odejścia poszczególnych świeckich czy całej grupy od niego. Rozwiązanie to jest ważne, ponieważ łączy kilka elementów istotnych z punktu widzenia Kościoła Ludu Bożego, będącego znakiem zjednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą (KK 1; por. ChL 22). Po pierwsze – zachowuje i rozwija inicjatywę ludzi świeckich oraz oryginalność ich wkładu w budowę znaku zjednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą. Częste podejmowanie tej kwestii przez Profesora było istotnym elementem promocji laikatu, wynikającym ze zrozumienia tego, czym jest Kościół i roli, jaką w nim odgrywają ludzie świeccy. Po wtóre – przedstawione wyżej rozwiązanie zabezpiecza ów znak zjednoczenia z Bogiem i między ludźmi przed zniszczeniem, czyli przekształceniem go w znak rozłamu i odejścia od Ewangelii. Po trzecie – rozwiązanie

to nie wyklucza zaangażowania ludzi świeckich na podstawie mandatu hierarchii. Nie może jednak zostać do niego zredukowane ze względu na szkody, jakie to ograniczenie niesie dla wielowymiarowości znaku, jakim jest Kościół katolicki i znaczącego ograniczenia inicjatywy ludzi świeckich.

Ks. prof. Szafrąński rozumiał doskonale, że znak Kościoła zjednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą wykształci się dopiero wówczas w pełni, gdy jedni i drudzy, to znaczy hierarchia i świeccy będą czynić to, do czego są powołani i co do nich należy⁷. Bliższa analiza współczesnej rzeczywistości, zarówno polskiej, jak innych krajów świata dowodzi, że w kwestii tej postulatory Soboru Watykańskiego II, a z nimi nauczanie Profesora ciągle są kontestowane, choć w różnych krajach w różny sposób.

II. SAKRAMENTALNY ASPEKT KS. PROF. SZAFRAŃSKIEGO PROMOCJI LAIKATU

Znaczącą inspiracją ks. Szafrąńskiego jego promocji laikatu była niewątpliwie teologia zorientowana chrystocentrycznie. Ze zjednoczenia natur boskiej i ludzkiej w osobie Syna Bożego wyprowadzał jej historiozbawcze znaczenie. Człowiek świecki w tej teologii był podmiotem współpracy z Bogiem w Kościele i świecie⁸. Dodać można – w świecie bardzo konkretnym, bo naznaczonym wynaturzeniami komunizmu, który odbierał człowiekowi nie tylko podmiotowość, rezerwując ją wybranym członkom partii, ale też ograniczając znakomicie aktywność własną obywateli. Profesor miał tego świadomość. Wiedział, że dla wypełnienia posłannictwa ludzi świeckich w świecie musi zostać pobudzona ich aktywność własna. Według niego: „[...] odrodzenie świadomości laikatu ma na celu przywrócenie a właściwie nowe określenie jego konkretnych prerogatyw w Kościele i pobudzenie do aktywności tak bardzo potrzebnej całej społeczności kościelnej i świeckiej”⁹. W innym miejscu pisze on: „Najważniejszym zadaniem Kościoła naszych czasów jest udzielenie laikatowi autonomii w działaniu apostołskim w świecie, bez mandatu hierarchii. Dla wielu duchownych i świeckich będzie to wyglądało niemal na rewolucję a właściwie będzie to powrotem do tradycji pierwszych wieków”¹⁰. Dlatego często i z naciskiem podkreślał, że świeccy na mocy

---

⁷ Por. tamże s. 231.

⁸ Tamże s. 230-231.

⁹ Tamże s. 224.

¹⁰ Tamże s. 225.

chrztu i bierzmowania są powołani do apostołstwa, czyli świadczenia o Chrystusie w kręgu swych rodzin, pracy zawodowej, spotkaniach towarzyskich, życiu społecznym czy politycznym (por. ChL 10-14). Do tego nie potrzebują żadnego mandatu ani zgody swych przełożonych kościelnych. Wskazywał jednak wyraźnie, że powołanie do bardziej bezpośredniego współdziałania w oficjalnym apostołstwie z hierarchią wymaga ścisłego podporządkowania planom i decyzjom hierarchii (DA 20)¹¹. Konsekwencją takiego postawienia sprawy był ogromny nacisk Profesora na kompetencje ludzi świeckich. Anegdotyczne pytanie egzaminacyjne przekazywane sobie przez poszczególne pokolenia studentów, zainteresowanych tym, o co pyta Profesor: „czy traktorzysta może się zbawić?”, tu posiada swoją genealogię. Kryterium merytoryczne zdecydowanie dominowało we wszelkich kwestiach kształcenia i pracy. Kwestia pobudzania aktywności ludzi świeckich nie ograniczała się w pedagogice Profesora wyłącznie do uświadamiania im ich posłannictwa wynikającego z chrztu i bierzmowania. Posiadała ona swój wyraz we wspomnianej wyżej silnej inspiracji Profesora do budowania przez poszczególnych studentów czy pracowników własnej filozofii życia, opartej na Ewangelii i kryteriach jej docelowego wdrażania w życie, czyli uwarunkowaniach płynących z życia, pracy i zainteresowań poszczególnego człowieka. Dlatego między innymi Profesor z szacunkiem i pokorą pochylał się nad propozycjami prac magisterskich czy dysertacji doktorskich proponowanych przez adepta do tytułu czy stopnia naukowego.

Gdyby przedstawione wyżej podejście ks. Szafrąńskiego było konsekwentnie, na szeroką skalę wdrażane w Polsce w życie, prawdopodobnie w rozwoju naszego kraju nie byłoby tylu nadużyć i patologii, jak to ma miejsce dzisiaj. Przede wszystkim jednak ludzie świeccy w Polsce mieliby już za sobą przyzwyczajenie do bierności społecznej i politycznej, ale też potrafiliby się bronić przed wszechobecną manipulacją medialną¹².

W nurcie inspiracji sakramentologicznej promocji laikatu sytuuje się problematyka duchowości ludzi świeckich. Promując ludzi świeckich Szafrąński nie zajmował się, w ścisłym znaczeniu, ich duchowością. Niemniej w wielu wypowiedziach, a także w publikacjach pojawiają się wskazówki do jej kształtowania.

Duchowość – pisze Profesor – dotyczy osoby chrześcijanina, jego własnej odpowiedzi na przyjęty w dzieciństwie chrzest i świadomie podjęte zobowiązania wynikające z sakra-

¹¹ Tamże s. 227.

¹² Por. WOJACZEK. *Świeccy w powojennym Kościele* s. 73.

mentu dojrzałości chrześcijańskiej, jakim jest bierzmowanie. Jest więc konkretną formą chrześcijańskiej egzystencji, uwarunkowanej przez stan i pełniony zawód, komentowanej w świetle wiary i stale na nowo podejmowanej. Duchowość jako taka nie wynika automatycznie z samego studium teologii i z pełnionego w Kościele posłannictwa. Podstawowa jedność zaangażowania się w życie Kościoła otrzymuje indywidualne uszczegółowienie w zależności od konkretnych okoliczności życia, jego problemów, potrzeb osobistych, rodzinnych, społecznych, kościelnych. Istnieje więc pewne zróżnicowanie duchowe, powołaniowe, zależne od zdobytej wiedzy teologicznej i spełnianych obowiązków zawodowych¹³.

To samo dotyczy świeckich jako zawodowych teologów, którzy „stając się w świecie przez zaangażowanie w pracy, przez czynne uczestniczenie w historii”, bytów rozumnych i wolnych dzięki Chrystusowi jako pośrednikowi, Synowi Bożemu, który wszedł w ludzki świat i historię, nawiązują łączność z Bogiem, bytem całkowicie transcendentnym w stosunku do świata¹⁴. Podejście to dowodzi, jak daleki był ks. Szafrąński od wpychania ludzi świeckich w uniform duchowości monastycznej, a przede wszystkim jak realna i żywa była dla niego prawda o Wcieleniu Słowa Bożego, że sięgała człowieka w szczegółowych uwarunkowaniach życia. Uwarunkowania te zaś stawały się kryterium kształtowania jego duchowości. Lektura współczesnych opracowań na ten temat wcale nie jest jednoznaczna pod tym względem. W jednym z najnowszych opracowań J. Mikołajec pisze: „Chrystocentryzm sprawia, że duchowość chrześcijańska jest jedna. Równocześnie jednak duchowość ta praktykowana jest w wielorakich formach. Mówimy więc o duchowości małżeńskiej, kapłańskiej, o duchowości osób konsekrowanych”¹⁵. W innym miejscu tego samego opracowania pisze on: „Wydaje się, że z powodu braku odpowiednich dokumentów kościelnych, mówiących bezpośrednio o formacji teologów świeckich oraz nielicznych wypowiedzi Magisterium Kościoła na temat formacji wiernych świeckich, można oczywiście przez analogię posłużyć się adekwatnymi dokumentami traktującymi o formacji duchowej prezbiterów i osób konsekrowanych”¹⁶.

---

¹³ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 300.

¹⁴ Tamże s. 301.

¹⁵ J. MIKOŁAJEC. *Formacja duchowa teologów świeckich*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2010 s. 46.

¹⁶ Tamże s. 12.

III. PASTORALNY ASPEKT KS. PROF. SZAFRAŃSKIEGO PROMOCJI LAIKATU

Promocja laikatu prof. Szafrąńskiego posiada jeszcze jedną, bardzo wyraźną inspirację. Jest nią pastoralny wymiar jego zainteresowań i działalności. Można wręcz stwierdzić, że promocja laikatu jest swego rodzaju zogniskowaniem pastoralnych zainteresowań i koncepcji Profesora. Warto w tym miejscu przytoczyć jeden z jego tekstów:

Prezbiterzy winni więc współpracować z wiernymi świeckimi na wzór Pana Jezusa. Niech prezbiterzy szczerze uznają godność świeckich i właściwy im udział w posłannictwie Kościoła. Niech także szanują słuszną wolność, która przysługuje wszystkim w ziemskim państwie. Niech chętnie słuchają świeckich, rozpatrując po bratersku ich pragnienia i uznają ich doświadczenie i kompetencje w różnych dziedzinach ludzkiego działania by razem z nimi mogli rozpoznać znaki czasu (DK 9)¹⁷.

Wydaje się, że tekst ten jest pokłosiem zapisów konstytucji *Gaudium et spes* na temat synergii treści wiary i rzetelnych badań naukowych, pomiędzy którymi nie ma nie tylko sprzeczności, jeśli te ostatnie prowadzone są uczciwie i z poszanowaniem zasad etyki (37; por. ChL 15), mimo że każdy z zestawianych nurtów posiada własną autonomię, czyli źródła informacji, metodę pracy i uzyskiwany stopień pewności¹⁸. W kierowanym do świata orędziu Ewangelii potrzebne są oba nurty. Nurt oficjalnego apostołstwa hierarchii – jak to nazywa ks. prof. Szafrąński – i nurt apostołstwa ludzi świeckich. Bez tego współdziałania samourzeczywistnianie się Kościoła będzie znacznie osłabione. Waga apostołstwa ludzi świeckich jawi się jeszcze wyraźniej, gdy za Dekretem o apostołstwie świeckich Profesor pisze: „częścią misji Kościoła jest również chrześcijańskie ożywianie świata doczesnego. Zadaniem całego Kościoła jest pracować nad tym, aby ludzi uczynić zdolnymi do należytego kształtowania porządku rzeczy doczesnych i skierowania go przez Chrystusa do Boga” (DA 7)¹⁹. Kwestia ta była nader często poruszana przez Profesora w prowadzonych przez niego zajęciach dydaktycznych. Posiadał on nie tylko świadomość tego problemu, ale również jasną koncepcję jego rozwiązania, którą często prezentował w ramach prowadzonych zajęć. Ewangelia nie może

¹⁷ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 224.

¹⁸ Por. K. WOJACZEK. *Autonomia doczesnej pracy ludzkiej jako podstawa jej funkcji eklesjalnej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983 z. 6 s. 285-291; TENŻE. *O eklezjologię doczesnej pracy ludzkiej*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 13:1980 s. 110-112.

¹⁹ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 229.

zostać zamknięta w murach Kościoła, a jej realizacja ograniczona do praktyk religijnych. Ewangelia ma moc kształtowania wszystkich relacji międzyludzkich i relacji ludzi do świata rzeczy. Tam może być zaniesiona przez ludzi świeckich²⁰. Życie małżeńskie²¹, rodzinne²², szerszych struktur społecznych²³, przekaz informacji²⁴, życie kulturalne²⁵ i polityczne²⁶ – to zadanie ludzi świeckich (por. ChL 42-44).

Profesor Szafrąński akcentował konieczność głębokiej wiary ludzi świeckich łączonej z odpowiednią wiedzą, która stanowiła fundament świadomego wyboru, przede wszystkim jednak poprawnego merytorycznie zaangażowania w środowisku życia²⁷. Synergia wiedzy teologicznej, opartej na wierze i wiedzy świeckiej odgrywała w tej koncepcji zasadniczą rolę²⁸. Prowadzone przez niego wykłady, ale też tezy egzaminacyjne bardzo często były dobitnym wyrazem tej synergii. W odbiorze studentów i współpracowników panowało przekonanie, że Profesor mimo wykładania teologii, mocno stąpa po ziemi i na ziemię zarówno studentów, jak i pracowników ściąga. Nieco humorystycznie wyrażano to niejednokrotnie powiedzeniem, że „Profesor przyjmuje przesłanki fizyki, biologii czy astronomii, a wnioski wychodzą pastoralne”. Działo się tak najczęściej wówczas, gdy horyzonty myślowe Profesora były tak rozległe, że trudno było za nim nadążyć. Dodać należy, że był on na bieżąco poinformowany o tym, co dzieje się w naukach przyrodniczych, ale także w humanistycznych naukach szczegółowych, inspirując zarówno studentów, jak i współpracowników do wysiłku i podobnych poszukiwań. Należy zdać sobie sprawę z tego, że podejście ks. Szafrąńskiego było biegunowo

---

²⁰ Por. WOJACZEK. *Laikat w świetle nauki Soboru* s. 100.

²¹ Por. A.L. SZAFRAŃSKI. *Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego*. W: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*. Red. tenże. Lublin: TN KUL 1985 s. 261-271.

²² E. RYSZKA, A.L. SZAFRAŃSKI. *Teologiczne i personalistyczne zasady planowania rodziny i regulacji poczęć*. W: *Małżeństwo i rodzina* s. 307-321.

²³ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 231.

²⁴ Tamże; por. K. WOJACZEK. *Miejsce i rola laikatu w ewangelizacji początku lat dziewięćdziesiątych w Polsce*. „Roczniki Teologiczne” 41:1994 z. 6 s. 81.

²⁵ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 231.

²⁶ Tamże; por. K. WOJACZEK. *Teologiczne inspiracje zaangażowania ludzi świeckich w integrację Europy*. W: *Teologia w jednoczonej Europie*. Red. S. Rabiej. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Polskiego 2001 s. 7-18.

²⁷ SZAFRAŃSKI. *Kairologia* s. 304.

²⁸ Por. K. WOJACZEK. *Apostolat młodego laikatu i przygotowanie do niego przez rodzinę, katechezę i grupy apostołskie*. W: KOMISJA EPISKOPATU POLSKI DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO. *Program duszpasterski na rok 1991/92*. Katowice: Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej 1991 s. 192-195.

różne od postępowania meritum i stawiania na koneksje personalne, z osobami wysoko usytuowanymi w administracji takiej czy innej, co staje się normą dzisiaj, gdy słowo „życzliwy” zdaje się urastać do rangi „pierwszego przykazania Dekalogu”.

Wydaje się, że stosunek do ludzi świeckich jest ciągle najsłabszym ogniwem współczesnego duszpasterstwa, również w Polsce. Gdyby ta nauka była rzetelnie wdrażana, w Polsce powinna być inna sytuacja polityczna, społeczna, ekonomiczna i wiele innych jej aspektów dzięki inicjatywie i zaangażowaniu ludzi świeckich. Ostatecznie znaczne zaniedbanie w tej materii wynika z kontestacji nauki Soboru Watykańskiego II i braku kontynuacji tego, co głosił i co pisał ks. prof. A.L. Szafrąński.

Podsumowując, nie jest przesadą stwierdzenie, że ks. prof. Adam Ludwik Szafrąński był prekursorem przywracania Kościołowi katolickiemu w Polsce ludzi świeckich aktywnie pełniących sobie właściwe posłannictwo w Kościele i świecie. Szkoda, że tak mało posiada naśladowców.

BIBLIOGRAFIA

- DURLAK E.: Kobieta w Kościele i w świecie współczesnym. W: Kairologia. Zarys soborowej nauki o Kościele w świecie współczesnym. Lublin: TN KUL 1990 s. 249-259.
- GRZEŚKOWIAK J.: Katedra Dogmatyki Pastoralnej. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 32:1985 z. 6 s. 121-126.
- MIKOŁAJEC J.: Formacja duchowa teologów świeckich. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2010.
- PODLEWSKA Z.: Kobieta – teolog jako pomocnica duszpasterska. W: Kairologia. Zarys soborowej nauki o Kościele w świecie współczesnym. Lublin: TN KUL 1990 s. 285-294.
- RYSZKA E., SZAFRAŃSKI A.L.: Teologiczne i personalistyczne zasady planowania rodziny i regulacji poczęć. W: Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii. Red. A.L. Szafrąński. Lublin: TN KUL 1985 s. 305-322.
- SZAFRAŃSKI A.L.: „Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego” (FC 57). W: Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii. Red. tenże. Lublin: TN KUL 1985 s. 255-272.
- SZAFRAŃSKI A.L.: Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym. Lublin: TN KUL 1990.
- SZAFRAŃSKI A.L.: Teologia liturgii eucharystycznej. Lublin: RW KUL 1978.
- SZAFRAŃSKI A.L.: Wierzyć w Chrystusa i żyć Eucharystią. Bytom: Oficyna Wydawnicza 4K 1997.

- WOJACZEK K.: Apostolat młodego laikatu i przygotowanie do niego przez rodzinę, katechezę i grupy apostołskie. W: Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. Program duszpasterski na rok 1991/92. Katowice: Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej 1991 s. 190-195.
- WOJACZEK K.: Autonomia doczesnej pracy ludzkiej jako podstawa jej funkcji eklezjalnej. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983 z. 6 s. 285-291.
- WOJACZEK K.: Laikat w świetle nauki Soboru Watykańskiego II o Kościele w perspektywie posoborowej. W: Dziedzictwo Soboru. Red. K. Wolsza. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2007 s. 93-104.
- WOJACZEK K.: Miejsce i rola laikatu w ewangelizacji początku lat dziewięćdziesiątych w Polsce. „Roczniki Teologiczne” 41:1994 z. 6 s. 75-84.
- WOJACZEK K.: O eklezjologię doczesnej pracy ludzkiej. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 13:1980 s. 105-118.
- WOJACZEK K.: Świeccy w powojennym Kościele w Polsce – czy wykorzystana szansa? „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 t. 121 z. 1 s. 59-74.
- WOJACZEK K.: Teologiczne inspiracje zaangażowania ludzi świeckich w integrację Europy. W: Teologia w jednoczonej Europie. Red. S. Rabiej. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2001 s. 7-18.
- WOJACZEK K.: Zarys działalności Instytutu Teologii Pastoralnej w pierwszym dwudziestopięcioleciu jego istnienia. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 32:1985 z. 6 s. 113-120.

KSIEDZA PROF. ADAMA LUDWIKA SZAFRAŃSKIEGO
PROMOCJA LAIKATU

Streszczenie

Ks. prof. dr hab. Adam Ludwik Szafrąński był znany w środowisku jako promotor ludzi świeckich w Kościele. Dotyczyło to przede wszystkim, choć nie wyłącznie, ludzi świeckich studiujących teologię, co w okresie posoborowym było pewną nowością, ale też rodziło opory, obecne zresztą do dnia dzisiejszego. Zaangażowanie ks. Szafrąńskiego w promocję laikatu wynikało z jego rozległej i głębokiej wiedzy teologicznej, szerokich horyzontów myślenia i otwartości. Wydaje się, że można zarysować trzy główne nurty uwarunkowań, które stanowiły podstawę promocji ludzi świeckich. Należą do nich uwarunkowania eklezjologiczne, uwarunkowania sakramentologiczne i uwarunkowania pastoralne.

Słowa kluczowe: ludzie świeccy, Adam Ludwik Szafrąński, Kościół, świat